

XORIJIY TIL O‘RGANUVCHI TALABALARDA YOZUV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Karimova Fotima Kamoliddin qizi
Chirchik State pedagogical university

ANNOTATSIYA

Zamonaviy dunyoda har qanday chet tilini o‘rganishga talablar nihoyatda yuqori, shuning uchun chet tilini yaxshi bilish darajasi har qanday xorijiy davlatning kelajakdagi mutaxassisining raqobatdoshligi va kasbiy harakatchanligiga yordam beradi. Chet tilini o‘rganish natijasida kelajakdagi mutaxassislar nafaqat kommunikativ, balki umumiy madaniy va kasbiy kompetensiyalarni ham o‘zlashtirishlari kerak. Ushbu kompetensiyalar to‘plami asosiy kompetensiyalar deb nomlanadi.

Key words: *o‘quv predmeti, ta‘limparadigmasi, kompetentli o‘qish, shaxs tarbiyasi, jahon pedagogikasi, kompetensiya, kompetensiyaviy yondashuv, kompetentli shaxs;*

Hozirgi kunda rivojlangan mamlakatlarda o‘quvchilarning o‘quv predmetining o‘zlashirishlariga qaratilgan ta‘lim paradigmasidan kompetensiyali ta‘lim tizimiga o‘tish harakati kuchaydi. Shuning uchun ham jahon pedagogikasida kompetentli shaxs tarbiyasi, kompetentli o‘qish muammolari ko‘tarilmoqda.

Shularni inobatga olgan holda ta‘lim tizimida kompetensiya, kompetensiyaviy yondashuv, kompetentli shaxs kabi yangi tushunchalar paydo bo‘la boshladi.

Kompetensiyaviy yondashuv degandan nimani tushunamiz?

“Competence” so‘zi “to compete” so‘zidan kelib chiqqan bo‘lib, musabaqalashmoq, raqobatlashmoq, bellashmoq degan ma‘noni bildiradi. So‘zma-so‘z tarjima qilinsa musabaqalashishga layoqatlilik ma‘nosida keladi.

Atamaning mohiyati shuningdek, “samaradorlik”, “moslashuvchanlik”, “yutuqlilik”, “muvaffaqiyatlilik”, “tushunuvchanlilik”, “natijalilik”, “uquvlilik”, “xususiyat”, “sifat”, “miqdor” kabi tushunchalar asosida ham tavsiflanmoqda.

Kompetensiyaviy yondashuv asosida tarbiyalangan shaxs qanday bo‘lishi lozim?

Kompetentli shaxs deganda, ma‘lum sohada kelib chiqqan muammolarni hal qilishni o‘z zimmasiga olish qobiliyatiga ega bo‘lgan, ma‘lum vazifa qo‘yish va uni hal qilishda mustaqillik ko‘rsata oladigan shaxs tushuniladi.

O‘qituvchi o‘quv ishlarining yakuniy natijasiga erishmoq uchun o‘quv jarayonining boshlanishidayoq o‘quvchi qanday kompetensiyalarni egallashi lozimligini belgilab olishi lozim. Kompetensiyaviy ta‘lim o‘quvchilarning ma‘lum bilimlar yig‘indisini egallashnigina emas, balki shaxsni rivojlantirish, anglash va yaratish qobiliyatlarini o‘stirishni mo‘ljallaydi.

Ta‘limning barcha bosqichlarida ona tilini o‘qitishning asosiy maqsadidan kelib chiqqan holda jamiyat ona tili ta‘limi oldiga o‘quvchi shaxsida fikrlash, o‘zgalar fikrini anglash va fikr mahsulini og‘zaki va yozma shaklda savodli bayon qila olish, ya‘ni mustaqil va ijodiy tafakkurni rivojlantirish vazifasini qo‘yadi. Shundan kelib chiqib til ta‘limini o‘zlashtirish jarayonida

o‘quvchilarda, shu fanning o‘ziga xosligi, mazmunidan kelib chiqqan holda kompetensiyalarni egallash belgilanadi.

Yozish. Yozish - fikrni grafik shaklda ifodalashni ta'minlaydigan nutq faoliyatining samarali turi. Chet tilini o‘qitish metodikasida yozma va yozma nutq chet tilini o‘qitishning ham vositasi, ham maqsadi hisoblanadi. Yozish yozma nutqning texnik tarkibiy qismidir. Yozma nutq nutq bilan birga nutq faoliyatining mahsuldor turi bo‘lib, u qandaydir mazmunni grafik belgilar orqali belgilashda ifodalanadi.

Yozish o‘qish bilan juda chambarchas bog‘liq. ularning tizimida bitta grafik til tizimi mavjud. Grafik belgilar yordamida yozishda fikr kodlanadi, o‘qish paytida grafik belgilar dekodlanadi.

Agar siz yozish va yozishni o‘rgatish maqsadlarini to‘g‘ri belgilab, yozuvning boshqa ko‘nikmalarni rivojlantirishdagi rolini hisobga olgan holda, mashqning to‘liq mos maqsadlaridan foydalansangiz, ularni o‘rganishning ma‘lum bir bosqichida bajarsangiz, og‘zaki nutq asta-sekin boyitiladi va mantiqiyroq bo‘ladi.

Yozish boshlang‘ich nusxa ko‘chirish uchun yozish topshiriqlari yoki ijodkorlikni talab qiladigan vazifalar berilganda grammatik mahoratni rivojlantirishga yordam beradi va bularning barchasi yodlash uchun ma‘lum shartlarni tashkil qiladi.

Yozma ishsiz talabalarning leksik va grammatik materialni yodlab olishlari juda qiyin.

Yozma nutqni o‘rgatish vazifalari. Talabalarning malaka va ko‘nikmalarini shakllantirish uchun: yozma bayonotda o‘rganilayotgan til modellariga mos keladigan jumladan foydalaning; leksik, imlo va grammatik me‘yorlarga muvofiq til modellarini qurish; yozma muloqotning muayyan shakliga xos bo‘lgan nutq klişelari, formulalar to‘plamidan foydalaning; bayonga ochiqlik, aniqlik va aniqlik berish, matnni lingvistik va semantik siqish usullaridan foydalanish, yozma bayonotni mantiqiy izchillik bilan taqdim etish.

O‘quvchilarning imlo ko‘nikma va malakalarining ma‘lum darajasiga erishgandagina yozuv samarali o‘quv quroliga aylanishi mumkin. Ta'limning o‘rta bosqichida nutq aloqasining eng murakkab turi qo‘llaniladi, masalan, o‘quvchilardan bilim, keng so‘z boyligi va o‘z fikrlarini yozma ravishda ifoda etishga yordam beradigan iboralarni talab qiladigan fikrlash.

Yozma nutqni o‘rgatishda hal qilinishi kerak bo‘lgan vazifalar talabalarda zarur grafik avtomatizmlarni, nutqiy fikrlash ko‘nikmalarini va yozma uslubga muvofiq fikrni shakllantirish qobiliyatini shakllantirish, ularning dunyoqarashi va bilimlarini kengaytirish, yaratishga madaniy va intellektual tayyorgarlikni o‘zlashtirishdan iborat. yozma nutq asarining mazmuni, mavzu mazmuni haqida haqiqiy g‘oyalarni shakllantirish, nutq uslubi va yozma matnning grafik shakli.

Yozma nutq sizga lingvistik va faktik bilimlarni tejash imkonini beradi, fikrlash uchun ishonchli vosita bo‘lib xizmat qiladi, chet tilida gapirish, tinglash va o‘qishni rag‘batlantiradi.

Yozma nutq ijodiy muloqot qobiliyati sifatida qaralib, o‘z fikrlarini yozma ravishda ifodalash qobiliyati sifatida tushuniladi. Buning uchun imlo va xattotlik mahorati, ichki nutqda tuzilgan nutqiy asarni tuzish va yozishda tartibga solish, shuningdek, adekvat leksik va grammatik birliklarni tanlash qobiliyatiga ega bo‘lishi kerak.

So‘nggi paytlarda yozish chet tilini o‘qitish samaradorligini oshirishda yordamchi sifatida ko‘rilmoqda. Elektron pochta, internet va boshqalar kabi zamonaviy aloqa vositalari nuqtai nazaridan yozma nutqiy muloqotning amaliy ahamiyatini hisobga olmaslik mumkin emas. Zamonaviy dunyoda yozma muloqotning roli nihoyatda yuqori. Ammo yozma faoliyat va yozma nutqni farqlash kerak. Yozma nutq faoliyati fikrning yozma so‘zda maqsadli va ijodiy bajarilishi, yozma nutq esa yozma til belgilarida fikrni shakllantirish va shakllantirish usulidir.

Xorijiy til darslarida hali ham kam o‘qitiladigan yozuvning samarali tomoni.

Talabalarining yozma malakalari ko‘pincha nutq faoliyatining boshqa turlari bo‘yicha o‘rganish darajasidan ancha orqada qoladi. Maktub uch qismli tuzilish bilan tavsiflanadi: rag‘batlantiruvchi-motivatsion, analitik-sintetik va ijro etuvchi.

Yozma nutqni o‘rgatishning maqsadi o‘quvchilarning yozma kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdan iborat bo‘lib, u yozma belgilarga ega bo‘lishni yozma nutq ishining mazmuni va shaklini o‘z ichiga oladi. Yozma nutqni o‘rgatishda hal etilishi lozim bolgan vazifalar yozma nutqni o‘rgatish mazmunini o‘zlashtirish uchun sharoit yaratish bilan bog‘liq. Demak, yozishni o‘rgatish nutq faoliyatining boshqa turlarini nutq va o‘qish bilan o‘rgatish bilan uzviy bog‘liqdir. Yozma nutq sizga lingvistik va faktik bilimlarni tejash imkonini beradi, fikrlash uchun ishonchli vosita bo‘lib xizmat qiladi, chet tilida gapirish, tinglash va o‘qishni rag‘batlantiradi.

Chet tilini o‘rganishda oqilona foydalaniladigan yozuv nutq faoliyatining barcha turlari bilan chambarchas bog‘liqligi tufayli o‘quvchiga materialni o‘zlashtirishga, til haqidagi va til orqali olingan bilimlarni to‘plashga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, gapirganda, talabalar ma‘lumotni etkazish yoki tushuntirish, ma‘qullash yoki qoralash, ishonitirish, isbotlash imkoniyatiga ega bo‘lishlari kerak. Yozishda talabalarining o‘zlarining va boshqalarning fikrlarini tezda tuzatish qobiliyati zarur; o‘qilganidan yozish, materialni qayta ishlash; nutqning rejasini yoki tezislarni yozish. O‘qishda o‘quvchilarning gazeta va jurnal maqolalarini, o‘rtacha murakkablikdagi badiiy asarni tez o‘qish qobiliyati muhim ahamiyatga ega. Tinglash jonli muloqotda nutqni normal sur‘atda tushunish qobiliyatini, shuningdek, televidenie / radio dasturlarining ma‘nosini talab qilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. https://tsuull.uz/sites/default/files/9.2. abdiramov_sh_0.pdf
2. Mutaxassislik fanlaridan
<https://fayllar.org/mutaxassislik-fanlaridan.html>
3. Kompetensiyaga asoslangan yondashuvga o‘qitishning maqsadi.
<https://tabrik.ru/uz/cel-obucheniya-v-kompetentnostnom-podhode-kompetentnostnyi-podhod/>
4. Fan va ta‘limning zamonaviy muammolari.
<https://goaravetisyan.ru/uz/sovremennye-problemy-nauki-i-obrazovaniya-osobennosti/>
5. <https://hozir.org/1-mavzu-talimda-innovatsiya-kompetensiyaviy-yondashuv.html>